

Ron Kaal Haaks

Het is een aardige maar op het eerste gezicht niet opmerkelijke foto in *de Volkskrant*. De verbazing komt pas in tweede instantie. We zien een grote, kleurrijke illustratie bij een interview met Wim Crouwel, ter gelegenheid van zijn overzichtstentoonstelling in het Design Museum in Londen. De typograaf poseert in zijn werkvertrek op een stoel van Charles Rennie Mackintosh. Rechts op de foto is een stukje van een vleugel met kruk zichtbaar, links glimpen van een paar stoelen van Eames. Op de glimmende parketvloer een kleed met een kleurig motief dat de verspreide elementen – zitter, piano, stoelen – tot een eenheid smeedt. De zetel van Mackintosh is meer een troon dan een stoel, met een lattenwand als rugleuning. De ideale stoel voor een heerser; niet het zitmeubel dat je zou verwachten bij Crouwel. De meester zelf poseert als een eigentijdse Boeddha in dit interieur. Rechtop, de handen gevouwen in zijn schoot, het ene been over het andere geslagen in volmaakte rust. Zijn garderobe is een studie in grijsen: een grijs colbert met een onnadrukkelijk motiefje, een bescheiden pouchet in de borstzak, effen grijze pantalon, lange grijsblauwe sokken, glimmend gepoetste zwarte veterschoenen, donkerblauwe pull-over op blauwgeruit overhemd, waaronder een klein stukje van het witte T-shirt zichtbaar is. Het haar uiteraard ook grijs, en iets te lang gedragen zoals dat een artistiek persoon betaamt. Een en al nuance en harmonie, man en interieur, precies wat je van Crouwel zou verwachten.

Uiteraard wordt Crouwel getoond tegen de achtergrond van zijn bibliotheek. Zijn het fotografen of de gefotografeerden die een voorkeur hebben voor dit decor? De goed gevulde boekenkast spreekt van kennis en van ernst, zij verleent autoriteit aan het onderwerp. Bij schrijvers is het standaard – de boekenkast is onderdeel van hun werk (het oeuvre staat erin of komt eruit voort) – bij andere kunstenaars of intellectuelen spreekt ze van *gravitas*. Ze zijn niet van de straat. De grote verrassing op de foto die Guus Dubbelman nam is de boekenkast zelve. Van vloer tot plafond, achtermuur en zijmuur vullend, een zwart patroon van verticalen doorsneden door lange horizontalen. Alle planken liggen in elkaars verlengde, alle vakken zijn even hoog, zoals voor de hand ligt bij de meester van de rationele ordening. Natuurlijk zijn niet alle planken even lang, dat zou te star en doods zijn, hier is het een regelmatige afwisseling van langer en korter in een vaste verhouding (één tot tweederde?), met andere woorden: een *grid*. De favoriete structuur van Crouwel.

Wat valt op? Het is veel drukker op de foto dan je op grond van zijn werk zou vermoeden. De meester troont soeverein te midden van een beheerste chaos. De boekenkasten zijn overvol: de boeken zijn niet alleen verticaal geplaatst maar ook horizontaal in alle overgeschoten ruimten die zich daarvoor lenen. Stapels boeken en papieren op de grond voor de kasten, kunstwerkjes die daar tegen leunen. Crouwel blijkt een verzamelaar: van boeken, van kunst, van stoelen. Van heel die vloedgolf die nauwelijks te stuiten is.

Wat had ik verwacht? Ten minste een geschoren heg. Van de man die als geen andere de dingen wilde ordenen, keurig op een rij, in het gelid, is dit een verrassend kijkje in zijn privéleven. Het werk blijkt haaks te staan op het leven. De theorie van typografische ordening is één ding, de praktijk van de verzamelaar is een ander.

Voor elke boekenbezitter is ordening een probleem, voor de verzamelaar zelfs een overheersend probleem. Hoe dit boekenbezit te ordenen, opdat wat er is ook snel gevonden kan worden? In zijn studie naar de verhouding boek en boekenplank, *The book on the bookshelf*, maakt de designcriticus Henry Petroski een onderscheid tussen 25 benaderingen, waarvan de eerste twintig ordeningen het meest ter zake zijn. 1) Op de achternaam van de schrijver, alfabetisch; 2) op titel; 3) op onderwerp; 4) op formaat; 5) horizontaal; 6) op kleur; 7) gebonden of paperback; 8) op uitgever; 9) gelezen en ongelezen; 10) op volgorde van aanschaf; 11) op volgorde van publicatie; 12) naar het aantal pagina's; 13) volgens het bibliotheekstelsel;

14) volgens het systeem van de Library of Congress; 15) naar ISBN; 16) op prijs; 17) oud of nieuw; 18) naar plezier; 19) op gevoel; 20) bij toeval. De kasten van Crouwel volgen zo op het oog een onderverdeling naar alfabet, niet naar formaat, met misschien een onderafdeling naar genre. Maar de helderheid van dat systeem was niet te handhaven bij de komst van steeds meer boeken. Kastenschieten te kort, ruimte is schaars, de boeken worden daar gestopt waar nog plaats is. Rechtop of dwars – uiteindelijk doet dat er niet meer toe. Wim Crouwel zou nooit een affiche of een boek ontwerpen volgens deze chaostheorie van het dagelijks leven, waarom dan wel een bibliotheek? Misschien moet hij zijn kennis en aandacht eens richten op de perfecte boekenordering. Op een systeem dat zowel helder is als flexibel, dat aanvullingen toelaat zonder tot verstoppingen te leiden. Een mooie opgave voor de pleitbezorger van het heilige stramien en de strikte neutraliteit. ♦